

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง "ความต้องการการนิเทศงานห้องสมุดของครูบรรณารักษ์โรงเรียนรัฐบาลระดับมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร" มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะศึกษาสภาพการนิเทศงานห้องสมุด ด้านเนื้อหาและวิธีการนิเทศ ซึ่งครูบรรณารักษ์โรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานครได้รับและต้องการ และเปรียบเทียบการนิเทศที่ได้รับและต้องการในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ คือ ด้านการบริหารงานห้องสมุดโรงเรียน ด้านการดำเนินงานห้องสมุด ด้านการสอนวิชา ท 081 (การศึกษาค้นคว้าเบื้องต้น) และการปฐมนิเทศการใช้ห้องสมุด ด้านการส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาการ และด้านวิธีการนิเทศ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม 1 ฉบับ ประกอบด้วย สถิติภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม และรายละเอียดของห้องสมุดและโรงเรียน และถามถึงการได้รับการนิเทศและความต้องการในการนิเทศงานห้องสมุด และปัญหาข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับศึกษานิเทศก์ และการนิเทศงานห้องสมุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปให้ครูบรรณารักษ์ จำนวน 98 คน ได้แบบสอบถามกลับคืนมาจากครูบรรณารักษ์ จำนวน 82 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 83.67

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลเกี่ยวกับห้องสมุดโรงเรียน และสถิติภาพของผู้ตอบแบบสอบถามมาวิเคราะห์โดยหาค่าร้อยละ และนำเสนอในรูปตาราง ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศงานห้องสมุดที่ได้รับและที่ต้องการ วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และเปรียบเทียบการนิเทศที่ได้รับและการนิเทศที่ต้องการของครูบรรณารักษ์แต่ละข้อโดยทดสอบค่า t (t -test)

ข้อค้นพบ

1. การได้รับการนิเทศงานห้องสมุดของครูบรรณารักษ์ในด้านต่าง ๆ ทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านการบริหารงานห้องสมุด ด้านการดำเนินงานห้องสมุด ด้านการสอนวิชา ท 081

(การศึกษาค้นคว้าเบื้องต้น) และการปฐมนิเทศการใช้ห้องสมุด ด้านการส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาการ และด้านวิธีการนิเทศ ทุกเรื่องได้รับในระดับน้อย ปานกลาง และมาก

2. ครูบรรณารักษ์ มีความต้องการการนิเทศ ในด้านการบริหารงานห้องสมุด และการดำเนินงานห้องสมุดในระดับปานกลางจนถึงมาก ด้านการสอนวิชา ท 081 (การศึกษา ค้นคว้าเบื้องต้น) และการปฐมนิเทศการใช้ห้องสมุด และด้านการส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาการในระดับมากที่สุด ด้านวิธีการนิเทศในระดับปานกลาง และ มาก

3. ความต้องการการนิเทศงานห้องสมุดของครูบรรณารักษ์ มีมากกว่าการนิเทศที่ครูบรรณารักษ์ได้รับจากศึกษานิเทศก์งานห้องสมุด อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งตรงกับ สมมุติฐานของการวิจัยในครั้งนี้

4. ครูบรรณารักษ์ มีความต้องการการนิเทศมากกว่าการนิเทศที่ได้รับจากศึกษานิเทศก์ในทุกด้านดังนี้

4.1 ด้านการบริหารงานห้องสมุด สิ่งที่ครูบรรณารักษ์มีความต้องการการนิเทศในระดับมากที่สุด และครูบรรณารักษ์เห็นว่าการนิเทศที่ได้รับจากศึกษานิเทศก์น้อยกว่าที่ควร กล่าวคือ ศึกษานิเทศก์มีบทบาทในเรื่องต่อไปนี้อยู่ในระดับน้อย คือการให้คำแนะนำเกี่ยวกับร้าน หรือแหล่งจำหน่ายครุภัณฑ์ที่มีคุณภาพและราคาถูก การแนะนำวิธีการของงบประมาณเพื่อให้ห้องสมุดได้รับ งบประมาณมากขึ้น ให้คำแนะนำในการหาเงินรายได้พิเศษของห้องสมุด แนะนำวิธีที่จะกระตุ้นให้ครูผู้ช่วยบรรณารักษ์ และเจ้าหน้าที่ห้องสมุดในระดับต่าง ๆ ได้ทำงานอย่างเต็มความสามารถ และมีประสิทธิภาพ แนะนำการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคลากรไว้เป็นลายลักษณ์อักษร และแนะนำวิธีการคัดเลือก การจัดและแบ่งงานให้นักเรียนช่วยงานห้องสมุด

4.2 ด้านการดำเนินงานห้องสมุด ครูบรรณารักษ์มีความต้องการเป็นอย่างมากในเรื่องคำแนะนำวิธีการสำรวจหนังสือในห้องสมุด ให้คำแนะนำเกี่ยวกับร้าน หรือแหล่งจำหน่ายหนังสือที่ให้บริการดี และขายราคายุติธรรม แนะนำแหล่งในการแลกเปลี่ยนหนังสือ วัสดุ หรือให้บริการต่าง ๆ แก่ห้องสมุดโรงเรียน แนะนำแหล่งวัสดุได้เปล่า ให้คำแนะนำในเรื่องการจัดแยกประเภทของหนังสือ และวัสดุตลอดจนการจัดเก็บบนชั้น แนะนำให้มีการผลิต และนำวัสดุที่ค้นคว้ามาให้บริการในห้องสมุดมากขึ้น แนะนำวิธีการจัดป้ายนิเทศที่น่าสนใจ การให้

คำแนะนำ และเป็นที่ปรึกษาในการจัดนิทรรศการ การให้คำแนะนำในการจัดกิจกรรมบนเวที การแนะนำและให้คำปรึกษาในการจัดตั้งชุมนุมห้องสมุด และวิธีการประชาสัมพันธ์ห้องสมุดในรูปแบบต่าง ๆ แนววิธีแก้ปัญหาเรื่องการส่งหนังสือเกินกำหนดของนักเรียน และวิธีแก้ปัญหาเรื่องการไม่คืนหนังสือของครู - อาจารย์ และแนววิธีแก้ปัญหาหนังสือหาย กล่าวคือ ในเรื่องต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมานั้น ครูบรรณารักษ์มีความต้องการที่จะได้รับการนิเทศในระดับมาก แต่เท่าที่ศึกษานิเทศก์ได้ปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน ครูบรรณารักษ์เห็นว่ายังอยู่ในระดับน้อย ซึ่งแสดงว่าศึกษานิเทศก์ยังไม่ได้นิเทศเรื่องดังกล่าวนี้มากเท่าที่ควร

4.3 ด้านการสอนวิชา ท 081 (การศึกษา ค้นคว้า เบื้องต้น) และการปฐม-นิเทศการใช้ห้องสมุด ครูบรรณารักษ์ต้องการให้ศึกษานิเทศก์ ให้การนิเทศทุกข้อในด้านนี้ในระดับมากที่สุดทั้งหมด กล่าวคือ ครูบรรณารักษ์ต้องการการนิเทศในระดับมากที่สุดทุกเรื่องในด้านนี้ แต่เท่าที่ศึกษานิเทศก์ได้ปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน โดยเฉพาะในเรื่องต่าง ๆ ต่อไปนี้ ครูบรรณารักษ์มีความเห็นว่า ยังได้รับการนิเทศในระดับน้อยเกินไป ได้แก่ การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างครูบรรณารักษ์กับครูประจำวิชาอื่น ๆ ในการเรียนการสอน และ การใช้ห้องสมุด การช่วยเหลือในการผลิตสื่อการสอน การแนะนำเทคนิคในการสร้างข้อสอบแบบต่าง ๆ และ คำแนะนำการออกข้อสอบที่วัดผลทางด้านอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากการวัดทางด้านความรู้ความจำ

4.4 ด้านการส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาการ ครูบรรณารักษ์ต้องการได้รับการนิเทศในด้านนี้ในระดับมากที่สุดทุกข้อ โดยเฉพาะ ในเรื่องของการสำรวจความต้องการและความสนใจของครูบรรณารักษ์ ในด้านการส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาการ การส่งเสริมการเพิ่มพูนความรู้ในทางวิชาชีพ และให้ความรู้แก่ครูบรรณารักษ์ เช่น การเปิดอบรม การจัดอภิปราย การเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ การหาทุนให้ไปศึกษาต่อ เป็นต้น และการสนับสนุนให้ครูบรรณารักษ์ทำงานวิจัยด้านบรรณารักษศาสตร์ เพื่อประโยชน์ในการทำงาน ครูบรรณารักษ์มีความเห็นว่าในเรื่องต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมานี้ ศึกษานิเทศก์ได้ให้การนิเทศในระดับน้อยเกินไป ไม่เพียงพอกับความต้องการของครูบรรณารักษ์

4.5 ด้านวิธีการนิเทศ การนิเทศที่ได้รับและความต้องการการนิเทศของครูบรรณารักษ์ ในด้านนี้มีตั้งแต่ระดับน้อย ปานกลางจนถึงมาก เป็นที่น่าสังเกตว่า วิธีการนิเทศที่ครูบรรณารักษ์ได้รับมาก และต้องการมากเช่นเดียวกัน คือ วิธีการนิเทศโดยการจัด

ประชุมกลุ่มโรงเรียน

5. ปัญหา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับศึกษานิเทศก์ และงานการนิเทศห้องสมุด ในด้านต่าง ๆ หอจะสรุปเป็นปัญหาในด้านต่าง ๆ ได้ดังนี้

5.1 ปัญหาทางด้านผู้บริหารโรงเรียน ที่ครูบรรณารักษ์ประสบมากที่สุด คือ การที่ผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญของห้องสมุด จึงเป็นสาเหตุให้ไม่ได้รับความสนับสนุนทางด้านต่าง ๆ เท่าที่ควรจะเป็น ซึ่งมีข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาทางด้านนี้ไว้ว่า ทางหน่วยศึกษานิเทศก์ ควรเสนอให้กรมสามัญศึกษาจัดสัมมนาผู้บริหารโรงเรียน เพื่อเน้นให้เห็นความสำคัญของห้องสมุด โดยให้เป็นนโยบายในระดับกรมสามัญศึกษา

5.2 ปัญหาทางด้านตัวครูบรรณารักษ์เอง ซึ่งปรากฏว่าโดยตำแหน่ง เป็นหัวหน้าบรรณารักษ์ทำหน้าที่บริหารงานห้องสมุด แต่ในทางปฏิบัติแล้วกลับพบว่า ครูบรรณารักษ์ส่วนใหญ่ไม่มีอำนาจ มีฐานะเพียงเทียบเท่ากับครูคนหนึ่งโรงเรียนเท่านั้น นอกจากนี้ยังประสบกับปัญหาการที่ตนเองไม่มีความรู้ในงานห้องสมุดเพียงพอ ต้องทำงานหลายหน้าที่ ทั้งงานภายในห้องสมุดและงานอื่น ๆ ของโรงเรียน ซึ่งงานภายในห้องสมุดเองนั้น ครูบรรณารักษ์ต้องเสียเวลาไปกับงานบริการมากกว่างานบริหารห้องสมุด ทั้งนี้เนื่องจากบุคลากรในห้องสมุดมีเพียงครูบรรณารักษ์ ข้อเสนอแนะสำหรับการแก้ปัญหานี้ คือ ควรกำหนดตำแหน่งของครูบรรณารักษ์ให้มีอำนาจหน้าที่เทียบเท่ากับหัวหน้าหมวดวิชา และยกห้องสมุดให้มีฐานะเป็นหมวดวิชาหนึ่ง ซึ่งขึ้นตรงต่อฝ่ายวิชาการ จึงจะสามารถแก้ปัญหานี้ได้ ซึ่งทั้งนี้จะต้องขึ้นอยู่กับผู้บริหารโรงเรียนเป็นประการสำคัญว่าจะเล็งเห็นความสำคัญของห้องสมุดโรงเรียนมากน้อยเพียงใด

5.3 ปัญหาครู - อาจารย์ ผู้สอนคนอื่น ๆ ในโรงเรียน ไม่ให้ความร่วมมือในการเข้าใช้ห้องสมุด ในการปฏิบัติตามกฎระเบียบของห้องสมุด และไม่เห็นความสำคัญของห้องสมุดว่าสามารถช่วยในการสอนได้ ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหานี้ คือ ในการไปนิเทศแต่ละครั้ง ศึกษานิเทศก์ควรมีบทบาทในการจูงใจผู้บริหารและครู - อาจารย์ ผู้สอนคนอื่น ๆ ภายในโรงเรียนด้วย แทนที่จะเน้นแต่การนิเทศในเรื่องของงานห้องสมุดแต่เพียงอย่างเดียว

5.4 ปัญหาเกี่ยวกับตัวศึกษานิเทศก์ ครูบรรณารักษ์ส่วนใหญ่ต่างมีความเห็นตรงกันว่ามีโอกาสได้พบปะกับศึกษานิเทศก์น้อยมาก และในการพบกับศึกษานิเทศก์แต่ละครั้งก็ศึกษานิเทศก์ก็นิเทศโดยเน้นแต่ทฤษฎี โดยไม่คำนึงถึงการปฏิบัติ นอกจากนี้ก็ศึกษานิเทศก์แทนที่จะเน้น

ในแง่ของการให้ความช่วยเหลือแก่ครูบรรณารักษ์ กลับเป็นการเพิ่มงานให้กับครูบรรณารักษ์ ซึ่งมีงานจนล้นมือ จึงมีข้อเสนอแนะว่า ศึกษานิเทศก์ควรวหาโอกาสไปเยี่ยมโรงเรียนให้บ่อยครั้งมากขึ้น แม้ว่าศึกษานิเทศก์จะเห็นว่าห้องสมุดโรงเรียนสามารถดำเนินงานได้โดยลำพัง แต่ครูบรรณารักษ์ก็ยังคงต้องการให้ศึกษานิเทศก์ไปเยี่ยมเยียน และนอกจากนี้ศึกษานิเทศก์ควรเข้าร่วมในการประชุมกับกลุ่มโรงเรียนทุกครั้ง และศึกษานิเทศก์ควรที่จะได้แสดงบทบาทของตนให้มากขึ้น และใช้วิธีการนิเทศหลาย ๆ วิธีประกอบกัน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ คือ ครูบรรณารักษ์ต้องการได้รับการนิเทศในด้านต่าง ๆ ในระดับปานกลาง และมาก แต่การได้รับการนิเทศงานห้องสมุดของครูบรรณารักษ์ในปัจจุบันได้รับในระดับน้อยและปานกลางเท่านั้น ยกเว้นวิธีการนิเทศโดยการประชุมกลุ่มโรงเรียน แสดงว่าครูบรรณารักษ์ยังไม่พอใจการนิเทศที่ได้รับจากศึกษานิเทศก์ สาเหตุที่ครูบรรณารักษ์คาดหวังในบทบาทของศึกษานิเทศก์ไว้มากนั้น อาจเนื่องมาจากสภาพของห้องสมุดโรงเรียนในปัจจุบันยังไม่สามารถพัฒนาไปถึงระดับที่มีความพร้อม และความสมบูรณ์ในการบริหารงาน การดำเนินงานห้องสมุด และการบริการทุก ๆ ด้าน รวมทั้งห้องสมุดยังประสบปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขให้ลุกลงไปได้หลายประการ เช่น ปัญหาด้านบุคลากร และปัญหางบประมาณ เป็นต้น อีกประการหนึ่ง ประเทศไทยกำลังอยู่ในระยะของการเปลี่ยนแปลงแนวความคิดในการจัดการศึกษา ซึ่งแนวความคิดใหม่มีห้องสมุดโรงเรียนจะมีบทบาทมาก จึงต้องมีการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียน ควบคู่ไปกับการพัฒนาการศึกษา เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายที่ต้องการได้ (พวาทันธุ์เมฆา 2525 : 10) ดังนั้น เมื่อมีหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนางานห้องสมุดโรงเรียน ก็ย่อมเป็นที่คาดหวังของผู้ปฏิบัติงานว่าควรจะมีส่วนร่วมแก้ปัญหา และร่วมพัฒนากิจการห้องสมุดให้เจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว

ผลการวิจัยที่พบว่า ครูบรรณารักษ์เห็นว่า ศึกษานิเทศก์ให้การนิเทศทุกเรื่องในระดับน้อยถึงปานกลางนั้น อาจเนื่องมาจาก ประการแรก ศึกษานิเทศก์ได้ให้การนิเทศตามเรื่องที่กำหนดไว้จริง ๆ หรือได้ให้การนิเทศไปบ้าง แต่ไม่ได้นิเทศอย่างสม่ำเสมอ ประการที่สอง ศึกษานิเทศก์อาจได้มีการนิเทศตามเรื่องต่าง ๆ ที่กำหนดไว้แล้ว หรืออาจจะกำลังทำการนิเทศอยู่ แต่มีการประชาสัมพันธ์ไม่เพียงพอ หรือไม่ได้ประชาสัมพันธ์ให้ครูบรรณารักษ์ได้รับทราบ

อย่างทั่วถึง เช่น ในด้านการจัดทำรายชื่อบรรณาร และหนังสือที่สอดคล้องกับหลักสูตร และเหมาะสมกับห้องสมุดโรงเรียน ซึ่งครูบรรณารักษ์ต่างก็ได้เสนอแนะมาว่า ในเรื่องนี้ครูบรรณารักษ์มีความต้องการเป็นอย่างมาก ในขณะที่ศึกษานิเทศก์ก็ได้กล่าวว่า ในเรื่องนี้เป็นสิ่งที่ทางหน่วยศึกษานิเทศก์ได้จัดทำเป็นประจำอยู่แล้ว ดังนั้นเป็นต้น นอกจากเหตุผลสองประการนี้แล้ว ยังอาจมีสาเหตุมาจากห้องสมุดโรงเรียนในประเทศไทยยังประสบปัญหาการดำเนินงานมากดังได้กล่าวมาแล้ว ประกอบกับหน่วยศึกษานิเทศก์ยังประสบกับปัญหาการดำเนินงานหลายประการ ตั้งแต่ปัญหาบุคลากร ปัญหางบประมาณ ตลอดจนปัญหาการไม่ได้รับความร่วมมือจากครูบรรณารักษ์และจากทางโรงเรียน จึงทำให้ศึกษานิเทศก์ไม่สามารถมีบทบาทได้มากเพียงพอ และเป็นที่พอใจของครูบรรณารักษ์ได้ บทบาทด้านต่าง ๆ ของศึกษานิเทศก์ตามความคิดเห็นและความต้องการของครูบรรณารักษ์มีดังนี้

1. ด้านการบริหารงานห้องสมุด เรื่องที่ศึกษานิเทศก์ได้ให้การนิเทศน้อยไม่เพียงพอกับความต้องการของครูบรรณารักษ์ คือ การให้การนิเทศในเรื่องครุภัณฑ์ของห้องสมุดงบประมาณ และบุคลากร ในด้านครุภัณฑ์ของห้องสมุดนั้น ครูบรรณารักษ์ต้องการให้ศึกษานิเทศก์ให้คำแนะนำเกี่ยวกับร้าน หรือแหล่งจำหน่ายครุภัณฑ์ที่มีคุณภาพ และราคาถูก แต่เท่าที่เป็นอยู่ศึกษานิเทศก์ไม่ได้ให้เทศในเรื่องนี้เท่าใดนัก อาจเป็นเพราะศึกษานิเทศก์ไม่ทราบว่าครูบรรณารักษ์มีความต้องการให้เทศในเรื่องนี้ หรือศึกษานิเทศก์อาจจะคาดว่าครูบรรณารักษ์ได้ทราบเรื่องนั้นแล้ว เมื่อครูบรรณารักษ์มีคำบอกความต้องการเฉพาะเรื่องที่จะให้เทศ ศึกษานิเทศก์จึงมุ่งไปในเรื่องของวิธีการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ อย่างไรก็ตามก็คิดว่าศึกษานิเทศก์ควรมีบทบาทในเรื่องการให้คำแนะนำเกี่ยวกับร้านหรือแหล่งจำหน่ายครุภัณฑ์ที่มีคุณภาพและราคาถูก โดยเฉพาะโรงเรียนที่เริ่มจัดตั้งห้องสมุด หรือห้องสมุดที่ได้รับงบประมาณจะจัดซื้อครุภัณฑ์ใหม่ อีกทั้งครูบรรณารักษ์เองก็ควรได้มีการแจ้งให้ทางศึกษานิเทศก์ทราบล่วงหน้าเพื่อขอคำแนะนำ หรือปรึกษาก่อน

ในเรื่องของงบประมาณ เรื่องที่ครูบรรณารักษ์ได้รับการนิเทศอยู่ในระดับน้อย และมีความต้องการการนิเทศมาก คือ คำแนะนำวิธีการของงบประมาณ เพื่อให้ห้องสมุดได้รับงบประมาณมากขึ้น และให้คำแนะนำในการหาเงินรายได้พิเศษของห้องสมุด ที่เป็นเช่นนี้แสดงให้เห็นว่า ห้องสมุดโรงเรียนส่วนใหญ่ได้รับงบประมาณจำกัดจนไม่เพียงพอที่จะสามารถดำเนินงานห้องสมุดให้ลุล่วงไปได้ด้วยดี ซึ่งตรงกับผลการวิจัยของ อุทพินธุ์ จิตราทรร ที่พบว่า

ห้องสมุดอยู่ในสภาพที่ไม่สามารถอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ใช้ได้เต็มที่ สาเหตุประการหนึ่งเนื่องจากห้องสมุดได้รับงบประมาณน้อย (อุทพินธุ์ จิตราท 2519 : 108 - 109) และผลการวิจัยของ สุภาณี สีสากิรุ่งเรือง ที่กล่าวว่า ครอบรณารักษ์ส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่า ห้องสมุดมีเงินอุดหนุนน้อยมาก ห้องสมุดต้องหารายได้เอง (สุภาณี สีสากิรุ่งเรือง 2525 : 92) สาเหตุของการขาดแคลนงบประมาณ หรือการได้รับงบประมาณอันจำกัดในครั้งนี้ สาเหตุประการหนึ่งอาจเนื่องมาจาก การที่ผู้บริหารโรงเรียนไม่เห็นความสำคัญของห้องสมุดโรงเรียน และไม่เข้าใจลักษณะงานของห้องสมุด ซึ่งจากผลการวิจัยของ มาลินี ศุขปรีย์ บุญเรือน จันทศรีคำ และ อุทพินธุ์ จิตราท ต่างก็สอดคล้องต้องกันว่า "ผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญของห้องสมุด จึงไม่ให้ความสนใจในการดำเนินงานห้องสมุดเท่าที่ควร (มาลินี ศุขปรีย์ 2517 : 140 ; บุญเรือน จันทศรีคำ 2518 : 73 และ อุทพินธุ์ จิตราท 2519 : 108) ผู้บริหารโรงเรียนหรือผู้บริหารระดับสูงมีความสำคัญต่อห้องสมุดโรงเรียนมากในฐานะที่เป็นผู้กำหนดนโยบายและเป็นผู้จัดสรรเงินงบประมาณ ซึ่งถ้าผู้บริหารได้ตระหนักถึงความสำคัญของห้องสมุดและมีความเชื่อว่าห้องสมุดเป็นตัวจักรที่สำคัญอันหนึ่งที่จะช่วยสร้างคนในชาติให้มีคุณภาพได้ ก็ควรกำหนดนโยบายที่สนับสนุนกิจการห้องสมุด โดยจัดสรรเงินงบประมาณให้สามารถจัดซื้อวัสดุการศึกษาเพื่อนำมาบริการให้เพียงพอ ถ้าผู้บริหารให้ความสำคัญแก่ห้องสมุดมากกว่าการพัฒนาอื่น ๆ หรือเพียงแต่ให้ความสำคัญหัดเทียมกันก็จะช่วยให้ห้องสมุดเจริญขึ้นได้ ซึ่งศึกษานิเทศก์ควรจะได้ตระหนักถึงความสำคัญของเรื่องนี้ให้มากยิ่งขึ้น และควรจะได้มีบทบาทจูงใจผู้บริหารโรงเรียน หรือผู้บริหารระดับสูงทุกครั้งที่ไปนิเทศในโรงเรียน

ในคานบุงกลาง การวิจัยครั้งนี้พบว่า ครอบรณารักษ์ได้รับการนิเทศน้อย แต่มีความต้องการการนิเทศเป็นอย่างมากในเรื่องต่อไปนี้ คือแนะวิธีที่จะกระตุ้นให้บุคลากรห้องสมุดในระดับต่าง ๆ ได้ทำงานอย่างเต็มความสามารถ และมีประสิทธิภาพ แนะนำการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคลากรไว้เป็นลายลักษณ์อักษร และแนะวิธีการคัดเลือกการจัดและแบ่งงานให้นักเรียนช่วยงานห้องสมุด สาเหตุที่ครอบรณารักษ์ต้องการให้ศึกษานิเทศก์แนะวิธีที่จะกระตุ้นให้บุคลากรห้องสมุดในระดับต่าง ๆ ได้ทำงานอย่างเต็มความสามารถ อาจเป็นเพราะบุคลากรของห้องสมุดนั้น มีเพียงครอบรณารักษ์เท่านั้นที่มีความรู้ในงานห้องสมุดเป็นอย่างดี ซึ่งโดยลำพังตัวครอบรณารักษ์เองแล้วไม่มีเวลาเพียงพอ ที่จะปฏิบัติงานทุกอย่างให้ลุล่วงไปได้จำเป็นต้องอาศัยบุคคลอื่น ๆ ซึ่งได้แก่ ครูผู้สอนรายวิชาอื่น ๆ แต่มาช่วยงานห้องสมุด เจ้าหน้าที่

ห้องสมุด และนักเรียนช่วยงานห้องสมุด แต่บุคลากรที่ได้กล่าวมานี้มิได้มีอยู่ในทุกห้องสมุด และจากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า จากโรงเรียนที่ทำการสำรวจจำนวน 82 โรงเรียน ปรากฏว่ามีห้องสมุดโรงเรียนจำนวนมากที่สุด คือ ร้อยละ 50.00 ที่ยังไม่มีเจ้าหน้าที่ห้องสมุดปฏิบัติงานในห้องสมุด และห้องสมุดโรงเรียนอีกร้อยละ 21.95 ที่ยังไม่เคยมีนักเรียนช่วยงานห้องสมุดเลย ห้องสมุดโรงเรียนบางแห่งที่มีครูผู้สอนวิชาอื่นมาช่วยก็มักเป็นบุคลากรที่ไม่มีความรู้ในงานห้องสมุดเป็นส่วนใหญ่ (อุทพินธุ์ จิตราทร 2519 : 109) ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติงานในห้องสมุดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนคำแนะนำการกำหนดหน้าที่ ความรับผิดชอบของบุคลากรไว้เป็นลายลักษณ์อักษรนั้น เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ศึกษานิเทศก์ไม่ควรมองข้ามไป เพราะการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคลากรไว้เป็นลายลักษณ์อักษร จะเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่จะช่วยกระตุ้นให้บุคลากรทุกประเภทในห้องสมุดได้ปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ และมีประสิทธิภาพ

2. ด้านการดำเนินงานห้องสมุด ครูบรรณารักษ์ยังไม่พอใจในการนิเทศที่ได้รับ เพราะผลการวิจัยพบว่า ครูบรรณารักษ์ต้องการให้ศึกษานิเทศก์ทำการนิเทศทุกเรื่องในระดับปานกลางจนถึงมาก แต่ศึกษานิเทศก์ให้การนิเทศในระดับน้อยและปานกลางเท่านั้น เรื่องที่ศึกษานิเทศก์ให้การนิเทศน้อย แต่เป็นสิ่งที่ครูบรรณารักษ์ต้องการมาก คือ การให้คำแนะนำวิธีการสำรวจหนังสือในห้องสมุด ซึ่งตรงกับผลการวิจัยของ อุทิน รวยอารี (อุทิน รวยอารี 2522 : 88) ความรู้เกี่ยวกับการสำรวจหนังสือในห้องสมุด โดยเฉพาะวิธีการลงมือปฏิบัติจริง ๆ นั้นจำเป็นสำหรับครูบรรณารักษ์ยิ่งนัก ครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนเกือบทุกแห่งต้องประสบกับปัญหาเรื่องหนังสือหาย ครูและนักเรียนไม่ส่งหนังสือคืนตามกำหนด ดังนั้นในช่วงปิดภาคปลายของทุก ๆ ปี หรือทุก ๆ 2 ปี บรรณารักษ์จะต้องสำรวจดูว่ามีหนังสือเล่มใดสูญหายหรือชำรุดบ้าง เพื่อดำเนินการซื้อหนังสือมาแทนเล่มที่สูญหายไป หรือซ่อมแซมเล่มที่ชำรุดเสียหาย การสำรวจหนังสือนับเป็นพัน ๆ เล่ม จึงเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยุ่งยาก ควรจะมีการเรียนรู้วิธีการ และวางแผนการดำเนินงานมาก่อนล่วงหน้า

ในเรื่องของการจัดหาวัสดุของห้องสมุดนั้น ครูบรรณารักษ์ส่วนใหญ่ต้องการให้ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ และประหยัดงบประมาณมากที่สุด จึงต้องการเป็นอย่างมากที่จะให้ศึกษานิเทศก์ แนะนำเกี่ยวกับร้านหรือแหล่งจำหน่ายหนังสือที่ให้บริการดี และขายราคายุติธรรม แนะนำแหล่งในการแลกเปลี่ยนหนังสือ วัสดุ หรือให้บริการต่าง ๆ แก่ห้องสมุดโรงเรียน

แนะนำแหล่งวัสดุได้เปล่า และแนะนำการจัดแยกประเภทของหนังสือ และวัสดุตลอดจนการจัดเก็บบนชั้น จะเห็นได้ว่าในเรื่องต่าง ๆ ดังกล่าว ครูบรรณารักษ์จำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือเป็นอย่างมากจากศึกษานิเทศก์ เพราะการที่จะทำให้ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และนักเรียนเห็นความสำคัญของห้องสมุดนั้น ครูบรรณารักษ์ควรจะบริหารงาน และดำเนินงานห้องสมุดอย่างดี ให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพ และตรงตามความต้องการของผู้ใช้

ในเรื่องของการจัดบริการและกิจกรรม ครูบรรณารักษ์มีความต้องการที่จะได้รับการนิเทศมาก เพราะจากผลการวิจัยพบว่า การนิเทศงานของศึกษานิเทศก์ในเรื่องต่อไปนี้อยู่ในระดับน้อย คือ แนะนำวิธีการจัดป้ายนิเทศที่น่าสนใจ ให้คำแนะนำและเป็นທີ່ปรึกษาในการจัดนิทรรศการ ให้คำแนะนำในการจัดกิจกรรมนันทนาการ ให้คำแนะนำและให้คำปรึกษาในการจัดตั้งชุมนุมห้องสมุด และแนะนำวิธีการประชาสัมพันธ์ห้องสมุดในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งความต้องการของครูบรรณารักษ์ในเรื่องเหล่านี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญเรือน จันทศรีคำ ที่เสนอแนะว่า "ห้องสมุดควรจัดกิจกรรมที่จะดึงดูดความสนใจของนักเรียนให้เข้ามาใช้ห้องสมุดมากขึ้น เช่น เล่าเรื่องหนังสือ แข่งขันแต่งเรื่อง ประกาศเรียงความ หรือจัดรายการตอบปัญหา เป็นต้น" ในเรื่องของการบริการและกิจกรรมนี้ สุทธิลักษณ์ อัมพันวงศ์ ได้กล่าวไว้ว่า งานบริการเป็นหัวใจของห้องสมุด เพราะเกี่ยวกับผู้ใช้โดยตรง และมีส่วนสำคัญที่จะทำให้ นักเรียน ครู-อาจารย์ มาใช้ห้องสมุดมากขึ้น ช่วยให้การเรียนการสอนดีขึ้น และเป็นการประชาสัมพันธ์ให้ผู้บริหารโรงเรียน และบุคคลภายนอกเห็นความสำคัญของห้องสมุด เพื่อใช้ประกอบการสอนมากขึ้น (สุทธิลักษณ์ อัมพันวงศ์ 2521 : 56)

เป็นที่น่าสังเกตว่า ครูบรรณารักษ์มีความต้องการมากที่จะให้ศึกษานิเทศก์แนะนำให้มีการผลิตและนำวัสดุทัศนวัสดุมาให้บริการในห้องสมุดมากขึ้น ซึ่งเป็นความต้องการที่สอดคล้องกับลักษณะของห้องสมุดโรงเรียนสมัยใหม่ กล่าวคือ ห้องสมุดโรงเรียนจะมีลักษณะเป็นศูนย์สื่อการศึกษา ซึ่งจะต้องรวบรวมวัสดุเพื่อการศึกษาทุกประเภท ไม่นับความสำคัญกับหนังสือหรือวัสดุตีพิมพ์เพียงอย่างเดียวดังเช่น ห้องสมุดโรงเรียนในอดีต ต้องมีการนำสื่อความรู้ทุกประเภทมาให้บริการให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนแต่ละบุคคล (ประภาวดี สืบสนธิ์ 2523 : 16 -25) ซึ่งตรงกับผลการวิจัยของ กนกวรรณ ฝุ่กกิจ ที่พบว่า ครูบรรณารักษ์ต้องการความช่วยเหลือและการสนับสนุน ด้านวัสดุทัศนวัสดุ การใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ และการเป็น

ศูนย์กลางการเรียนการสอนในโรงเรียน (กนกวรรณ ศุภกิจ 2527 : 103 - 104) แต่ห้องสมุดโรงเรียนในประเทศไทยมีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไปสู่ลักษณะของห้องสมุดยุคใหม่ คุรุบรรณารักษ์ปรารถนาที่จะให้ห้องสมุดโรงเรียนที่ตนดำเนินงานอยู่ได้มีการเปลี่ยนแปลงเช่นกัน แต่ปัญหาที่ประสบอยู่ในปัจจุบัน และความไม่พร้อมนานาประการเป็นเหตุให้ไม่สามารถกระทำได้ ดังนั้นคุรุบรรณารักษ์จึงต้องการให้ศึกษานิเทศก์ เข้ามามีส่วนร่วมและให้การสนับสนุนด้านนี้อย่างมาก แต่การหวังให้ศึกษานิเทศก์แต่เพียงฝ่ายเดียวนั้นคงไม่เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ คุรุบรรณารักษ์จะต้องศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับวิทยาการใหม่ ๆ รวมทั้งมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่จะหาวิถีทางให้ห้องสมุดได้เปลี่ยนแปลงบทบาทของตนเองด้วย

3. ด้านการสอนวิชา ท 081 (การศึกษาค้นคว้าเบื้องต้น) และการปฐมนิเทศ การใช้ห้องสมุด คุรุบรรณารักษ์มีความต้องการที่จะได้รับการนิเทศ ในระดับมากทุกเรื่อง แต่ศึกษานิเทศก์ได้ให้การนิเทศในระดับน้อย และปานกลางเท่านั้น เรื่องที่ศึกษานิเทศก์ให้การนิเทศน้อย แต่คุรุบรรณารักษ์มีความต้องการที่จะได้รับการนิเทศมาก ได้แก่ การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างคุรุบรรณารักษ์กับครูประจำวิชาอื่น ๆ ในการเรียนการสอนและการใช้ห้องสมุด การช่วยเหลือในการผลิตสื่อการสอน แนะนำเทคนิคในการสร้างข้อสอบแบบต่าง ๆ แนะนำการออกข้อสอบที่วัดผลทางด้านอื่น ๆ นอกเหนือจากการวัดทางด้านความรู้ความจำ

ในเรื่องของการสอน คุรุบรรณารักษ์ต้องการให้ศึกษานิเทศก์ช่วยเหลือในการผลิตสื่อการสอน แนะนำเทคนิคในการสร้างข้อสอบแบบต่าง ๆ แนะนำการออกข้อสอบที่วัดผลทางด้านอื่น ๆ นอกเหนือจากการวัดทางด้านความรู้ความจำ แต่ศึกษานิเทศก์ได้ให้การนิเทศในเรื่องเหล่านี้ในระดับน้อย อาจเป็นเพราะว่างานของศึกษานิเทศก์ฝ่ายห้องสมุดนั้น เน้นการปรับปรุงและมุ่งพัฒนาเฉพาะงานทางด้านของห้องสมุด ส่วนงานทางด้านการสอนนั้นเป็นงานของศึกษานิเทศก์ฝ่ายนิเทศการสอนวิชาภาษาไทย และจากผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า จากโรงเรียนที่เปิดสอนวิชานี้จำนวน 61 แห่ง ปรากฏว่าผู้สอนเป็นครูในสายวิชาภาษาไทย จำนวนมากที่สุดคือร้อยละ 45.90 รองลงมาคือร้อยละ 42.62 เป็นคุรุบรรณารักษ์ที่สอนวิชานี้ ในเรื่องของการออกข้อสอบ ซึ่งเป็นการวัดผลทางการศึกษาอย่างหนึ่งนั้น ก็เป็นงานในหน้าที่โดยตรงของฝ่ายงานวัดผลการศึกษา ด้วยเหตุนี้ ศึกษานิเทศก์ทางฝ่ายห้องสมุดจึงมิได้เข้าไปมีบทบาทเกี่ยวข้องกับงานทางด้านนี้มากนัก

4. ด้านการส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาการ ครูบรรณาธิการยังไม่พอใจการนิเทศที่ได้รับจากศึกษานิเทศก์ เพราะจากผลการวิจัยพบว่า ครูบรรณาธิการต้องการให้ศึกษานิเทศก์ทำการนิเทศในระดับมากทุกเรื่อง แต่ศึกษานิเทศก์ให้การนิเทศเพียงระดับน้อย และปานกลางเท่านั้น เรื่องที่ครูบรรณาธิการต้องการได้รับการนิเทศมากแต่ศึกษานิเทศก์ได้ทำการนิเทศในระดับน้อย ให้แก่การสำรวจความต้องการ และความสนใจของครูบรรณาธิการในด้านการส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาการ ส่งเสริมการเพิ่มพูนความรู้ในทางวิชาชีพ และให้ความรู้แก่ครูบรรณาธิการ เช่นการเปิดอบรม การจัดอภิปราย การเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ การหาทุนให้ไปศึกษาต่อ เป็นต้น และสนับสนุนให้ครูบรรณาธิการทำงานวิจัยด้านบรรณาธิการศาสตร์ เพื่อประโยชน์ในการทำงาน

ในเรื่องการสำรวจความต้องการ และความสนใจของครูบรรณาธิการในด้านการส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาการ นับว่ามีความจำเป็นอย่างมากที่ศึกษานิเทศก์จะต้องทำอย่างรีบด่วน เพราะการสำรวจจะทำให้ศึกษานิเทศก์ได้มีโอกาสทราบว่า ครูบรรณาธิการต้องการให้ศึกษานิเทศก์ปฏิบัติอย่างไรบ้าง เพื่อที่ศึกษานิเทศก์จะได้ให้การนิเทศตรงกับความต้องการ และไม่เป็นการเสียเวลาเปล่า ผลจากการวิจัยครั้งนี้ พบว่าสิ่งที่ครูบรรณาธิการต้องการให้ศึกษานิเทศก์ทำการนิเทศในด้านการส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาการ คือ ส่งเสริมการเพิ่มพูนความรู้ในทางวิชาชีพ และให้ความรู้แก่ครูบรรณาธิการ โดยการเปิดอบรม การจัดอภิปราย การเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ การหาทุนให้ไปศึกษาต่อหรือดูงานในประเทศใกล้เคียง จัดทำเอกสารวารสารเผยแพร่ความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ในทางวิชาบรรณาธิการศาสตร์ และจัดส่งเอกสารที่มีเรื่องราวทันสมัยไปให้บ้าง นอกจากนี้ยังต้องการให้ศึกษานิเทศก์ให้การสนับสนุนในการทำวิจัยทางด้านบรรณาธิการศาสตร์ เพื่อประโยชน์ในการทำงาน ซึ่งอาจเนื่องมาจากครูบรรณาธิการประสบกับปัญหาในด้านของการบริหาร และการดำเนินงานห้องสมุดมาก บางอย่างก็สามารถแก้ไขได้ บางอย่างก็ไม่สามารถแก้ไขได้ และสิ่งที่ได้แก้ไขไปนั้นก็ไม่ทราบว่าผิดหรือถูกอย่างไร ซึ่งถ้าศึกษานิเทศก์ ได้มีการสนับสนุนให้ครูบรรณาธิการทำการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว ก็จะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานให้กับครูบรรณาธิการยิ่งขึ้น

5. ด้านวิธีการนิเทศ ครูบรรณาธิการได้รับการนิเทศวิธีต่าง ๆ ในระดับน้อย ปานกลาง และมาก แต่มีความต้องการในระดับปานกลางและมาก เรื่องที่ได้รับการนิเทศน้อยที่สุด คือ

การนิเทศแบบเยี่ยมเยียน โดยครูบรรณาธิการหรือทางโรงเรียนเป็นผู้ขอร้องไป ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะ ครูบรรณาธิการหรือทางโรงเรียนไม่ได้ขอร้องให้ศึกษานิเทศก์ไปทำการนิเทศ และตัวศึกษานิเทศก์เองก็อาจคิดว่ามีโรงเรียนอื่น ๆ ที่ต้องการความช่วยเหลือมากกว่า อีกทั้งจำนวนศึกษานิเทศก์มีน้อย และตัวครูบรรณาธิการเองก็มีความต้องการที่จะได้รับการนิเทศเพียงปานกลางเท่านั้น

นอกจากนี้ผลการวิจัยยังเป็นที่น่าสังเกตว่า การนิเทศที่ครูบรรณาธิการได้รับ และการนิเทศที่ต้องการอยู่ในระดับใกล้เคียงกัน คือวิธีการนิเทศโดยการจัดประชุมกลุ่มโรงเรียน แม้ว่าครูบรรณาธิการบางโรงเรียนจะมีความเห็นว่า การนิเทศโดยการจัดประชุมกลุ่มโรงเรียนเป็นการเพิ่มงานให้กับครูบรรณาธิการ และเป็นการสร้างผลงานให้กับศึกษานิเทศก์ เพราะในการประชุมกลุ่มโรงเรียน บางครั้ง ก็จะมีการแบ่งงานและมอบหมายให้ครูบรรณาธิการในแต่ละโรงเรียนรับไปจัดทำ แทนที่แต่ละโรงเรียนจะต้องทำเองทั้งหมด การนิเทศในรูปของกลุ่มโรงเรียนจึงเป็นการนิเทศที่ทำให้เกิดผลดีกว่าการทำงานแต่โดยลำพัง เพราะจุดมุ่งหมายของการจัดตั้งกลุ่มโรงเรียนขึ้นมาก็เพื่อเป็นการเน้นให้เกิดความร่วมมือ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ระหว่างโรงเรียนในกลุ่ม และเป็นการระดมกำลังทางด้านความคิดจากหลาย ๆ คนในหลาย ๆ โรงเรียน (กรมสามัญศึกษา 2521 : 1) การวิจัยในครั้งนี้จึงชี้ให้เห็นว่าศึกษานิเทศก์สามารถให้การนิเทศได้ตรงตามความต้องการของครูบรรณาธิการ และให้การนิเทศได้อย่างเพียงพอ และต้องตระหนักร่วมกันว่าผลงานที่เกิดจากการระดมกำลังความคิดระหว่างโรงเรียนต่าง ๆ ในกลุ่มโรงเรียนนั้น ต้องก่อให้เกิดประโยชน์กับห้องสมุดโรงเรียนโดยตรง และครูบรรณาธิการสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงานห้องสมุดได้อย่างแท้จริง

ในด้านของการจัดอันดับความสำคัญของงานห้องสมุดในด้านต่าง ๆ ผลการวิจัยพบว่า ครูบรรณาธิการจำนวนสูงสุดร้อยละ 39.02 ให้ความสำคัญด้านการบริหารงานห้องสมุดเป็นอันดับแรก และรองลงมาคือด้านการดำเนินงานห้องสมุดเป็นอันดับสอง ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะครูส่วนใหญ่มีปัญหาวินิจฉัยในการบริหารและการดำเนินงานห้องสมุดมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อุทพินธุ์ จิตราทร ที่พบว่าครูบรรณาธิการทุกคนให้ความสนใจในการบริหารและการดำเนินงานห้องสมุดเป็นอย่างมาก (อุทพินธุ์ จิตราทร 2517 : 112) และ

ผลการวิจัยของ ณรงค์ ป้อมบุบผา ที่ทำการศึกษาเพื่อติดตามผลการอบรมวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์ สำหรับห้องสมุดโรงเรียนที่พบว่า ความรู้และทักษะที่ครูบรรณารักษ้นำไปใช้ในระดัปปานกลาง จนถึงมากนั้น ได้แก่ ความรู้ในหมวดการบริหารงานห้องสมุด และหมวดการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียน (ณรงค์ ป้อมบุบผา 2518 : 47, 88 - 89) เหตุผลที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะงานที่กล่าวมานี้ เป็นงานหลักของห้องสมุด ซึ่งเมื่อมีการจัดตั้งห้องสมุดขึ้นมา ก็ต้องมีงานดังกล่าวตามมาทันที การบริหารงานห้องสมุดเป็นงานที่จะทำให้การดำเนินงานห้องสมุดดำเนินไปด้วยดี นอกจากเหตุผลดังกล่าว อาจเป็นเพราะครูบรรณารักษ์ไม่สามารถขอคำปรึกษา หรือขอคำแนะนำจากศึกษานิเทศก์ได้สะดวก ซึ่งครูบรรณารักษ์ต่างก็ได้กล่าวในปัญหาของงานการนิเทศไว้ว่า ศึกษานิเทศก์ไปเยี่ยมห้องสมุดโรงเรียนน้อยเกินไป ซึ่งอาจเป็นเพราะจำนวนศึกษานิเทศก์น้อย และศึกษานิเทศก์เห็นว่าบางโรงเรียนสามารถจัดดำเนินงานห้องสมุดได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงพอแล้ว อย่างไรก็ตาม ครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนต่างก็มีความเห็นว่า แม้ว่าห้องสมุดจะสามารถช่วยเหลือตนเองได้แล้วก็ตาม ยังคงต้องการให้ศึกษานิเทศก์ไปเยี่ยมเยียนห้องสมุดตามปกติ

ในค้ำานของปัญหาและข้อเสนอแนะ ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับอุปสรรคที่ทำให้ห้องสมุดไม่เจริญก้าวหน้า และการนิเทศไม่ได้รับผลเท่าที่ควรว่า เนื่องจากผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญของห้องสมุด และศึกษานิเทศก์ก็มีจำนวนน้อย แต่ต้องรับผิดชอบในการนิเทศโรงเรียนจำนวนมาก ทำให้ไม่สามารถที่จะให้การนิเทศได้ทั่วถึง และการนิเทศของศึกษานิเทศก์ส่วนใหญ่มักเน้นทฤษฎี ทำให้บางครั้งไม่สามารถปฏิบัติจริงได้ นอกจากนี้ครูบรรณารักษ์ซึ่งเป็นผู้รับการนิเทศ ก็เป็นปัญหาอย่างหนึ่ง เนื่องจากผู้รับการนิเทศอาจขาดความกระตือรือร้น เพราะมักคิดว่าศึกษานิเทศก์มาเฝ้างานเพื่อเพิ่มงานให้กับตนเอง ไม่ได้มาให้ความช่วยเหลืออย่างแท้จริง ประกอบกับไม่ได้พบกับศึกษานิเทศก์ทุกครั้งที่ศึกษานิเทศก์มาเยี่ยมโรงเรียน เนื่องจากต้องทำงานหลายอย่าง จากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า ครูบรรณารักษ์จำนวนมากที่สุด คือร้อยละ 57.32 ที่ต้องทำงานห้องสมุด งานสอน และงานพิเศษอื่น ๆ ด้วย ทำให้ไม่ได้รับการนิเทศอย่างเต็มที่

ปัญหาอีกอย่างหนึ่ง คือ การประสานงานระหว่างโรงเรียนกับหน่วยศึกษานิเทศก์ ยังไม่ดี และไม่สม่ำเสมอเท่าที่ควร บางครั้งครูบรรณารักษ์ไม่ได้รับข่าวคราวความเคลื่อนไหว

ใหม่ ๆ ทางบรรณารักษศาสตร์จากศึกษานิเทศก์เลย โดยเฉพาะอย่างยิ่งบางโรงเรียนซึ่งอยู่ห่างไกลออกไป การคมนาคมไม่สะดวก ทำให้ครูบรรณารักษ์ขาดโอกาสที่จะได้รับการเยี่ยมชมเยียนจากศึกษานิเทศก์

ข้อเสนอแนะ

ก. ข้อเสนอแนะสำหรับกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

1. ควรจัดอัตราครูบรรณารักษ์วุฒิบรรณารักษศาสตร์ และทำงานเต็มเวลาให้แก่โรงเรียนมัธยมศึกษาต่าง ๆ ให้ทั่วถึงทุกโรงเรียน
2. ควรเพิ่มอัตรากำลังของศึกษานิเทศก์งานห้องสมุดให้มากขึ้น และเพียงพอกับงาน
3. ควรจัดบุคลากรประเภทอื่นของห้องสมุด เช่น เจ้าหน้าที่ห้องสมุดที่ทำงานห้องสมุดเต็มเวลา ให้แก่โรงเรียนมัธยมศึกษาต่าง ๆ ให้ทั่วถึงทุกโรงเรียน และให้เพียงพอกับงานห้องสมุดที่มีอยู่
4. ในการจัดอบรม สัมมนาผู้บริหารแต่ละครั้ง ควรจะได้มีการเน้นในเรื่องของห้องสมุดโรงเรียนด้วย

ข. ข้อเสนอแนะสำหรับศึกษานิเทศก์งานห้องสมุด

เนื่องจากครูบรรณารักษ์ได้รับการนิเทศจากศึกษานิเทศก์น้อย ไม่เพียงพอกับความต้องการ ตามที่ผลการวิจัยปรากฏ ดังได้กล่าวมานั้น จึงมีข้อเสนอแนะว่า

1. ศึกษานิเทศก์ ควรไปให้คำแนะนำ และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานห้องสมุดและวิทยาการใหม่ ๆ และให้ความช่วยเหลือแก่ครูบรรณารักษ์อย่างน้อยทุกภาคการศึกษา
2. ศึกษานิเทศก์ ควรผลิตเอกสารให้มากขึ้น และเผยแพร่ให้ทั่วถึง โดยจัดทำในรูปข่าวสาร (Newsletter) ซึ่งมีทั้งข่าวทั่วไป บทความ และข่าวทางบรรณารักษศาสตร์ การตอบปัญหา อันเป็นทางแก้วิธีหนึ่งในเรื่องจำนวนศึกษานิเทศก์ไม่เพียงพอ
3. ศึกษานิเทศก์ ควรให้ความช่วยเหลือทางวิชาการแก่ครูบรรณารักษ์ด้วยวิธีการต่าง ๆ หลายวิธีประกอบกัน เช่น ให้คำแนะนำเมื่อมีการประชุมกลุ่มโรงเรียน

จัดให้มีการสัมมนาทางวิชาการ ในหัวข้อที่ครูบรรณารักษ์สนใจ และเยี่ยมห้องสมุดโรงเรียน
อย่างทั่วถึง เป็นต้น

4. ศึกษานิเทศก์ ควรติดตามและประเมินผลการนิเทศด้วยทุกครั้ง
5. ศึกษานิเทศก์ ควรบอกนโยบายการนิเทศของกรมสามัญศึกษาที่มีในแต่ละปี
ให้ทางโรงเรียน และครูบรรณารักษ์ทราบด้วย
6. ศึกษานิเทศก์ควรสำรวจความต้องการ และความสนใจของครูบรรณารักษ์
เพื่อที่จะได้ให้การนิเทศให้ตรงตามความต้องการ
7. ศึกษานิเทศก์งานห้องสมุด กับศึกษานิเทศก์ฝ่ายนิเทศการสอนวิชาภาษาไทย
ควรได้มีความร่วมมือ และประสานงานกันอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง

ก. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารโรงเรียน

1. ผู้บริหารควรให้ความสำคัญต่องานห้องสมุดเท่ากับงานสอน ไม่ควรมอบ
หมายหน้าที่และความรับผิดชอบพิเศษต่าง ๆ ให้แก่ครูบรรณารักษ์ เพื่อให้ครูบรรณารักษ์มีเวลา
ทำงานในห้องสมุดอย่างเต็มที่ และควรให้กำลังใจและส่งเสริมความก้าวหน้าแก่ครูบรรณารักษ์
ด้วยการพิจารณาความดีความชอบ ให้เท่าเทียมกับครูผู้สอนวิชาอื่น ๆ ด้วย
2. ควรจัดสรรงบประมาณประจำปีของห้องสมุดให้พอเพียง
3. ผู้บริหารควรให้ความร่วมมือกับหน่วยศึกษานิเทศก์ และศึกษาคู่ประสานงาน
กับหน่วยศึกษานิเทศก์อยู่เสมอ

ง. ข้อเสนอแนะสำหรับครูในโรงเรียน

1. ควรให้ความร่วมมือกับครูบรรณารักษ์ ในการดำเนินงานห้องสมุด และ
ในการปฏิบัติตามกฎระเบียบของห้องสมุด
2. ครูที่มอบหมายงานให้นักเรียนไปค้นคว้าในห้องสมุด ควรจะได้แจ้ง
ครูบรรณารักษ์ล่วงหน้าว่าจะให้นักเรียนค้นคว้าเวลาใด เรื่องอะไร เพื่อที่ครูบรรณารักษ์
จะได้จัดเตรียมหนังสือและวัสดุต่าง ๆ ไว้ให้บริการ และครูประจำวิชาควรอยู่ควบคุมนักเรียน
ด้วย ไม่ควรปล่อยให้เป็นการละของครูบรรณารักษ์เพียงฝ่ายเดียว

จ. ข้อเสนอแนะสำหรับครูบรรณาธิการ

1. ครูบรรณาธิการ ควรจะแจ้งความประสงค์ต่อศึกษานิเทศก์โดยตรงถึงเรื่องที่ต้องการจะได้รับการนิเทศ เพื่อที่ศึกษานิเทศก์จะได้ให้คำปรึกษาโดยตรงกับเรื่องที่ต้องการ

2. ครูบรรณาธิการ ควรเพิ่มบทบาทของตนเองให้มากขึ้น โดยการแสดงความสามารถ ความเอาใจใส่ และความกระตือรือร้นในการทำงาน รวมทั้งสร้างความสัมพันธ์อันดีกับครูและนักเรียน เพื่อให้ผู้บริหาร ครู นักเรียน ตลอดจนบุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียนได้ประจักษ์ในผลงาน และพร้อมที่จะให้การสนับสนุนและให้ความร่วมมือกับครูบรรณาธิการอย่างเต็มที่

3. ครูบรรณาธิการ ควรใฝ่ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง และมีความต้องการที่จะเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการอยู่เสมอ

4. ครูบรรณาธิการ ควรมีทัศนคติที่ดีต่อการนิเทศ และให้ความร่วมมือกับศึกษานิเทศก์อย่างเต็มที่

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยความต้องการการนิเทศ และการนิเทศที่ได้รับของครูบรรณาธิการห้องสมุด โรงเรียนในเขตการศึกษาต่าง ๆ นอกเหนือจากส่วนกลาง เพื่อจะได้ทราบถึงสภาพการนิเทศงานห้องสมุด ของศึกษานิเทศก์เขต และความต้องการการนิเทศของครูบรรณาธิการ อันจะเป็นแนวทางในการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนในส่วนภูมิภาคต่อไป

2. ควรมีการวิจัยความต้องการการนิเทศ และการนิเทศที่ได้รับของครูบรรณาธิการห้องสมุดโรงเรียนในระดับอื่น ๆ เช่น ระดับประถมศึกษา ระดับอาชีวศึกษา เป็นต้น เพื่อจะได้ทราบถึงสภาพการนิเทศงานของศึกษานิเทศก์ และความต้องการการนิเทศของครูบรรณาธิการห้องสมุดในโรงเรียนระดับต่าง ๆ เหล่านี้ อันจะเป็นแนวทางในการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนในระดับต่าง ๆ ดังกล่าวด้วย